

Miljö- och regionalstödsenheten

Konsekvensutredning med anledning av förslag till ändring av Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2007:42) om kompensationsbidrag, miljöersättningar och miljöinvesteringar

Denna konsekvensutredning följer Tillväxtverkets mall.

1. BESKRIVNING AV PROBLEMET OCH VAD MAN VILL UPPNÅ

Under 2008 och 2009 genomförde Jordbruksverket en översyn av landsbygdsprogrammet bland annat med utgångspunkt ur hälsokontrollen. Utifrån denna översyn har Jordbruksdepartementet lämnat ett förslag till ändring av landsbygdsprogrammet 2007-2013 till EU-kommissionen. Förslagen till ändringar innebär att förordning och föreskrifter måste ändras för att stämma överens med landsbygdsprogrammet.

Syftet med översynen var bland annat att möta utmaningar om klimat, förnybar energi, vattenkvalitet, biologisk mångfald och strukturförändringar i mjölkproduktionen. Ändringarna i landsbygdsprogrammet berör bland annat axel 2 med åtgärder för att förbättra miljön och landskapet. Dels handlar det om förändringar i befintliga miljöersättningar och miljöinvesteringar, dels har fyra nya insatser lagts till inom utvald miljö. Vissa av ändringarna regleras i förordning (2007:481) om stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder (landsbygdsförordningen). När det gäller övriga ändringar måste Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2007:42) om kompensationsbidrag, miljöersättningar och miljöinvesteringar ändras för att stämma överens med ändringarna i landsbygdsprogrammet. Ändringarna ska gälla från och med 2010.

Utöver ändringar enligt ovan behöver andra ändringar göras i föreskriften, vissa av redaktionell karaktär.

Redaktionella ändringar

1 kap. 2 §. Definitionen av hävdpräglade träd tas bort från 2 § eftersom begreppet inte längre används i föreskriften. Dessutom ändras ”betesmark” till ”slätteräng” i andra stycket definitionen av slätteräng.

1 kap. 4 §. Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2004:85) om direktstöd kommer att upphävas och ersättas av en ny föreskrift.

1 kap. 4e §. Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2004:85) om direktstöd kommer att upphävas och ersättas av en ny föreskrift. I denna finns det inte något

tvärvillkor kopplat till landskapselement på betesmarker. Således upphävs denna paragraf.

1 kap. 5 § 4. Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2005:51) om tillstånd och kunskapskrav för användning av vissa bekämpningsmedel har upphävts och ersatts av Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2007:76) om tillstånd och kunskapskrav för användning av växtskyddsmedel.

1 kap. 5 § 4. Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 1998:8) om kemiska produkter och biotekniska organismer har upphävts och ersatts av Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2008:2) om kemiska produkter och biotekniska organismer.

1 kap. 6 § 1. Punkt 1 upphävs. Denna ändring är redaktionell, innehållet finns nu i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring.

1 kap. 7 § 1. Hänvisningen till 8 § andra stycket stryks. Ändringen är redaktionell, innehållet finns nu i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring.

1 kap. 15 §. Tvärvillkoren i 4a-f §§ har lagts till för att förtydliga vilka tvärvillkor som gäller. Dessa tvärvillkor reglerades tidigare i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2004:85) om direktstöd, men regleras nu i denna föreskrift.

1 kap. 22 §. Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2007:9) om ansökan om vissa jordbrukarstöd och landsbygdsstöd har upphävts och ersatts av Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2009:90) om ansökan om vissa jordbrukarstöd och landsbygdsstöd.

3 kap. 26 §. Lappgeten har tillförts landsbygdsprogrammet som en egen ras och därför behöver paragrafen kompletteras. Rasen lappget har tidigare kunnat få ersättning inom rasen lantrasgetter. Lappgeten är enligt FAO:s kategorisering klassad som kritiskt - bevarad.

3 kap. 40 §. Från och med den 1 december 2009 träder Lissabonfördraget i kraft. Detta innebär att ”gemenskapens lista” byts ut mot ”unionens lista”.

5 kap. 16 §. Kommissionens förordningar (EG) nr 795/2004 och (EG) nr 796/2004 har upphävts genom kommissionens förordningar (EG) nr 1120/2009 och (EG) nr 1122/2009.

5 kap. 30 §. Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1995:56) om slakteriers rapportering avseende slaktade djur har upphävts och ersatts av Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2009:43) om slakteriers rapportering avseende slaktade djur.

5 kap. 53 §. Villkoret om andel konventionellt foder som får användas formuleras om eftersom andelen för 2008 och 2009 inte längre är aktuell.

6 kap. 2 §. Ändrat ”naturbefrämjande” till ”naturfrämjande”.

6 kap. 8 §. I landsbygdsprogrammet föreslås att ”bioträda” ska byta namn till ”mångfaldsträda”. Detta innebär att hänvisningen till landsbygdsförordningen kan strykas.

6 kap. 30 §. I 30 § 2 görs hänvisning till 3 kap. 2 § andra stycket. Denna paragraf är upphävd och regeln är flyttad till 1 kap. 2 § femte stycket, vilket innebär att hänvisningen i denna paragraf måste ändras.

Ett förtydligande görs även i sista stycket.

6 kap. 61 §. Ändring för att förtydliga innebörden.

6 kap. 63 §. Paragrafen förtydligas genom att den kompletteras med ”anläggs i odlingslandskapet” även om miljöinvesteringen inte följs av ett skötselåtagande. Regeln innebär inte någon förändring mot hur det redan är. Våtmarker som inte har tydlig koppling till odlingslandskapet kan inte finansieras med pengar från landsbygdsprogrammet.

6 kap. 70 – 72 §§. Rubriken närmast före 72 § flyttas till närmast före rubriken ”Villkor” vid 70 §. En ny rubrik ”Vad kan man få ersättning för?” införs framför 72 §.

Bilaga 4. Ändrat ”landskapselement” till ”landskapselement”.

Mindre tvärvillkorsöverträdelser (1 kap. 7a §)

7a § införs för att nå samstämmighet med Jordbruksverkets direktstödföreskrift (SJVFS 2010:xx). Genom tillägg i rådets förordning (EG) 1698/2005, artikel 51.4, öppnas nu möjligheten att för stöd för landsbygdsutveckling inte göra minskningar när tvärvillkorsöverträdelser av kontrollmyndigheten bedömts som mindre.

När får miljöersättning beviljas efter miljöinvestering? (1 kap. 8a §)

Reglerna har hittills varit otydlig vilket har orsakat problem för handläggare. Det behöver förtydligas med att åtgärderna i miljöinvesteringen ska vara utförda före årsskiftet, men att den formella slutbesiktningen och godkännandet får göras samma år som ett miljöersättningsåtagande startar för betesmarker och slätterängar samt för skötsel av våtmarker. Det behöver också förtydligas när slutbesiktningen av miljöinvestering för anläggning och restaurering av våtmarker ska vara klar för att åtagandet ska kunna beviljas.

Vilket åtagande styr åtagandeperioden? (1 kap. 14a §)

För att förtydliga och reglera vilka villkor som ska gälla vid övertaganden där övertagaren redan har ett åtagande för ersättningsformen behövs en ny paragraf.

Problemet har uppmärksammat i och med att lantbrukare med ett åtagande med startår 2007-2009 får möjlighet att få sin ersättningsnivå omräknad under

åtagandeperioden. Denna möjlighet finns inte för lantbrukare som går in i nya åtaganden från och med 2010. Därför måste det regleras vilka villkor som ska gälla för lantbrukarens åtagande.

Motsvarande regel finns för utökningar av befintliga åtaganden där det ursprungliga åtagandet ersätts av ett nytt i 14 §.

Certifierad ekologisk produktion eller kretsloppsriktad produktion (1 kap. 1 § 4a, 2 och 19 §§, 5 kap. 1-64, 94 och 115 § samt bilaga 3 och 4)

Definitionen på industrijordbruk ändras i 1 kap. 2 § enligt de nya riktlinjer som EU-kommissionen har tagit fram för användandet av konventionell stallgödsel i ekologiskt lantbruk. De nya riktlinjerna innebär en skärpning i det att gödsel från specialiserad slaktkycklingsproduktion eller annan intensiv uppfödning av slaktfågel betraktas som gödsel från industrijordbruk. Under en övergångsperiod fram till den 1 januari 2014 kan gödsel från sådan produktion användas enligt reglerna för miljöersättningen. För certifierad produktion gäller ändringen från och med den 1 januari 2011.

Dessutom införs en lättnad genom att rötresten från biogasanläggning, vars ursprung är gödsel från djurhållningssystemen som räknas som industrijordbruk, blir tillåtna i ekologiskt lantbruk under vissa förutsättningar.

Det formella namnet på ersättningsformen ändras till ”Certifierad ekologisk produktion eller kretsloppsriktad produktion”. Namnändringen regleras i landsbygdsprogrammet. Ändringen genomförs efter kommunikation med EU-kommissionen eftersom det anses finnas en risk för missförstånd om vilken del av miljöersättningen som leder till certifierade ekologiska produkter.

Minskat kväveläckage (5 kap. 65, 67, 68 och 70 §§)

Föreskriften måste kompletteras med nya stödområden och nya län.

- stödområde 4b tillkommer för Västra Götalands län
- stödområde 5a och 5b tillkommer för Skåne, Blekinge, Kalmar och Gotlands län
- stödområde 4b, 5c, 5m och 9 tillkommer i Värmlands, Uppsala, Västmanlands, Stockholms, Örebro, Södermanlands och Östergötlands län.

Om lantbrukare i de nytillkomna länen väljer höstråg som fånggröda behöver den sås senast den 15 september.

Vitsenap och oljerättika tillkom som ett godkänt utsäde som får användas som fånggröda för Blekinge, Skåne och Hallands län stödår 2007. Eftersom odlingsförhållandena är likartade även i Kalmar län, stödområde 5m och 9, föreslås att även dessa områden ska kunna odla vitsenap och oljerättika som

fånggröda. Senaste sådatum föreslås bli den 20 augusti och tidigaste brytdatum föreslås bli den 20 oktober, liksom för övriga län.

För de nytillkomna länen får en fånggröda bestående av vallgräs eller vallgräs i blandning med vallbaljväxter enligt förslag inte brytas tidigare än den 10 oktober.

Skyddszoner (5 kap. 83, 86 och 87 §§)

För att skapa förutsättningar för en rik biologisk mångfald på skyddszonen föreslås lantbrukaren få så in fröblandningar som bland annat gynnar pollinerande insekter som humlor och vilda bin. Det har tidigare inte varit möjligt eftersom 83 § säger att insådden ska utgöras av vallgräs eller en blandning av vallgräs och vallbaljväxter.

Efter nya besked från EU godkänns rörflen som en jordbruksgröda samt vallgröda. Rörflen skiljer sig från andra vallgräs som vanligen används i Sverige genom att den kan bli högre. Det finns ingen anledning att tro att det skulle påverka växt- och djurliv. Användning av rörflen på skyddszoner kommer sannolikt att ske i liten omfattning och påverkan på biologisk mångfald bedöms därför vara marginell. Att använda rörflen som vallgräs i skyddszonen bedöms således uppfylla samtliga syften.

Rörflen används oftast till förbränning. Andra typer av vallgräs kan rötas och används till biogas. Ersättningsnivån för skyddszoner är bland annat beräknad utifrån ett intäktsbortfall på marken. Om lantbrukaren får intäkter genom att använda växtligheten till energiproduktion stämmer inte beräknad ersättningsnivå. Det innebär att en reglering om att växtligheten inte får användas till energiproduktion behövs.

I och med att stödområdet utökas behöver 87 § kompletteras med när skyddszonen tidigast får brytas i Värmlands län.

Anpassade skyddszoner (1 kap. 16 §, 6 kap. 2, 19a-19g §§ och bilaga 4)

1 kap. 16 § reglerar att lantbrukaren ska så utsäde senast den 15 juni respektive den 30 juni för att vara berättigad till ersättning enligt kap. 2, 4 och 5. Paragrafen kompletteras med 6 kap. eftersom den nya insatsen anpassade skyddszoner ska följa denna paragrafs sista sådatum. I 6 kap. finns fler insatser på åkermark. För vissa av dem ska länsstyrelsen reglera sista sådatum, medan insatsen fågelåker ska följa samma sista sådatum som övriga miljöersättningar. Genom att lägga in även 6 kap. i paragrafen gäller samma sista sådatum för alla miljöersättningar i föreskriften, förutom för dem som länsstyrelsen fastställer planer för.

Den nya insatsen anpassade skyddszoner ska fungera som en insats inom utvald miljö, naturfrämjande insatser på åkermark. Det betyder att 6 kap. 2 § måste kompletteras, dels ska ersättning för naturfrämjande insatser också kunna bidra

till att minska växtnäringsförluster från åkermark, dels måste anpassade skyddszoner läggas i punktlistan över insatser i ersättningsformen.

Övergödning av fosfor är ett stort problem i vissa delar av landet. Övergödning påverkar ekosystemen och därmed livsvillkoren för alla i och runt Östersjön, våra insjöar och längs västkusten. Syftet med skyddszoner är att minska förlusterna av fosfor från åkermark via ytavrinning och de ökar även variationen i odlingslandskapet. Den generella miljöersättningen för skyddszoner gäller skyddszoner som anläggs längs vattendrag och sjöar och den gäller endast i stödområde 4b (förslag i reviderat landsbygdsprogram), 5 och 9. Ytavrinning kan dock ske på andra ställen på fältet än just vid kanten mot vattendrag och sjöar, till exempel vid dräneringsbrunnar och i svackor.

En vallbevuxen zon som anläggs på mark där risken för ytavrinning är stor minskar läckaget av fosfor samtidigt som marken stabiliseras. Insatsen ska även medverka till att uppfylla god status av vattenförekomster enligt vattendirektivet och bidra till att nå miljökvalitetsmålen *Ingen övergödning* och *Ett rikt odlingslandskap*.

Anpassade skyddszoner ingår i utvald miljö vilket innebär att länsstyrelsen kan prioritera insatsen till erosionskänsliga marker med hög ytavrinning där den gräsbevuxna zonen ger störst effekt. Den anpassade skyddszonen måste vara 0,25 hektar enligt landsbygdsprogrammet. Det är lämpligt att rikta insatsen till områden där god status enligt vattendirektivet inte nås eller till områden enligt [Baltic Sea Action plan \(BSAP\)](#) där vattenförekomster får en hög tillförsel av fosfor. Det finns fler regionala underlag som länsstyrelsen kan prioritera insatsen utifrån för att nå miljökvalitetsmålet *Ingen övergödning*.

Bilaga 4 beskriver hur naturfrämjande insatser på åkermark kan kombineras med andra miljöersättningar på åkermark. Bilagan uppdateras med den nya insatsen anpassade skyddszoner.

När får ersättning för restaurering av betesmarker och slåtterängar ges? (6 kap. 24 och 60 §§)

Ändring av samma slag skrivs in i de två paragraferna för att förtydliga innebörden. ”Omfattas av” byts ut till ”lämnas”. ”Omfattas av” gav intrycket att det inte var möjligt att bevilja ersättning för restaurering i fall när marken har underkänts och miljöersättningen sedan har betalats tillbaka. Villkoret om att ersättning för restaurering inte får lämnas samtidigt som vanlig miljöersättning skrivs i ett eget stycke sist i paragraferna, då undantagen inte ska gälla detta villkor. Undantagen i punkt två är förtydligande av regeln. Mark som tidigare har brukats som betesmark kan till exempel restaureras för att åter bli en slåtteräng. Liksom alltid i utvald miljö så gäller vid restaurering till annan markanvändning att åtgärden ska bidra till högre miljönytta.

Jordbruksverket föreslår att regeln ändras så att länsstyrelsen får möjlighet att medge undantag i ett par ytterligare fall. Punkt tre och fyra har efterfrågats av länsstyrelserna för att kunna stödja bevarande av värdefulla marker även om

reglerna har ändrats. Eftersom länsstyrelsen alltid gör en individuell bedömning av ersättningarna inom utvald miljö ska länsstyrelsen göra en bedömning av att dessa undantag används på rätt sätt och när det är motiverat. Till exempel får brukarskiften inte enbart göras för att komma runt kravet i första stycket.

Miljöinvestering våtmarker (6 kap. 62a §)

Förundersökning, projektering och prövning av vattenverksamhet måste oftast vara klart innan ansökan om miljöinvestering för att anlägga våtmark kan beviljas. Detta förarbete kostar pengar. I och med att dessa kostnader uppstår innan projektägaren kan skicka in en ansökan om miljöinvestering till länsstyrelsen är det många som drar sig för att starta upp ett projekt. Genom att ge länsstyrelsen möjlighet att ersätta kostnader för förundersökning, projektering och kostnader för prövning enligt vatten- och miljölagstiftning, även om våtmarken sedan inte anläggs kommer fler att våga starta våtmarksprojekt.

Damm som samlar fosfor (6 kap. 65a-65e §§)

Övergödning är en följd av att för mycket näring transporteras till sjöar och hav. En del av den näringen kommer från åkermark i form av fosfor och kväve. De flesta våtmarker som anläggs inom landsbygdsprogrammet syftar främst till att ta bort kväve. Den nya insatsen damm som samlar fosfor ska framförallt bidra till att minska läckaget av fosfor. Placeringen av en våtmark för kväve och en damm för fosfor kan skilja sig åt. Det är därmed svårt att anlägga en våtmark eller en damm som effektivt minskar både fosfor- och kväveläckaget.

Övergödning påverkar ekosystemen och därmed livsvillkoren för alla i och runt Östersjön, västkusten och i insjöar. Det svenska jordbruket står till exempel för cirka 200 ton av det totala svenska fosforläckaget på 460 ton till Östersjön och enligt beräkningar skulle 200 hektar anlagda dammar som samlar fosfor kunna minska detta läckage med 8 ton fosfor.

Ersättningen ingår i utvald miljö vilket innebär att länet kan välja om och hur de vill prioritera denna ersättning. Länsstyrelsen har möjlighet att utforma villkor för varje projekt. Insatsen är indirekt riktad till nitratkänsliga områden, vilka definieras i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring.

Reglerbar dränering (6 kap. 78-79 §§)

Övergödning är en följd av att för mycket näring transporteras till sjöar och hav. En del av den näringen kommer från åkermark i form av fosfor och kväve. Övergödning påverkar ekosystemen och därmed livsvillkoren för alla i och runt Östersjön, längs västkusten och i våra insjöar.

Målet är att reglerbar dränering ska anläggas på 2 000 hektar åkermark mellan 2010 och 2013. Den genomsnittliga minskningen av kväve antas till 15 kg kväve

per hektar vilket skulle innebära att den totala utlakningsminskningen blir 30 ton kväve per år. Detta beräknas i sin tur minska kvävebelastningen till havet med 22 ton.

Ersättningen ingår i utvald miljö vilket innebär att varje län i sin genomförandestrategi väljer om de vill använda denna insats. Insatsen är indirekt riktad till nitratkänsliga områden, vilka definieras i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring. Förslaget innebär möjlighet till ersättning för investering och installation av reglerbrunnar i befintliga eller nya täckdikessystem.

Stängsel mot rovdjur (6 kap. 80-82 §§)

I Sverige finns rovdjur som ibland skadar eller dödar tamboskap. Det är främst varg, björn och lodjur som angriper betande tamboskap. Knappt 90 procent av angreppen görs på fårbesättningar och det är framför allt varg, men även lodjur och björn, som står för angreppen. Varg och björn har också angripit kalvar vid några tillfällen. Angrepp på häst är sällsynt. Det finns inte någon allmän jakttid för björn, lodjur och varg. Naturvårdsverket och i vissa fall länsstyrelsen kan med stöd av jaktlagstiftningen besluta om skydds jakt för att förebygga och minska skador som rovdjuren orsakar på tamboskap.

Rovdjur förekommer i nästan hela landet med undantag för Öland och Gotland. I renkötselområdet är rovdjursangrepp ett stort problem och där får samebyarna ersättning i förhållande till förekomsten av olika rovdjur i området. Risken för angrepp är störst inom etablerade vargrevir, men även ensamma vargar på vandring kan orsaka problem för djurägare. Ofta är det enstaka rovdjursindivider som angriper tamboskap. Sådana individer angriper betydligt fler tamboskap än genomsnittsindividen och blir ofta föremål för skydds jakt.

Återkommande angrepp medför att djurhållaren vill flytta sina djur för att kunna ha bättre uppsikt över dem. Det innebär i sin tur att det blir svårt att hävda betesmarker i områden med återkommande rovdjursangrepp, vilket missgynnar natur- och kulturvärden på dessa marker. Rovdjursangrepp medför även att samhället inte når målen om en hållbar rovdjursförvaltning, eftersom toleransen mot rovdjur minskar efter angrepp på tamboskap. Genom att sätta upp stängsel mot rovdjur främjas hävden av betesmarker i områden där det finns rovdjur. Rovdjursstängsel bidrar till att färre betande djur angrips, vilket ökar acceptansen för rovdjur och rovdjursförvaltningen.

Det finns möjlighet för djurägare att söka bidrag från länsstyrelsen för att sätta upp stängsel mot rovdjur. Bidraget betalas ut från viltskadeanslaget. Behovet av förebyggande åtgärder är dock större än vad viltskadeanslaget räcker till. Förslaget att införa insatsen i landsbygdsprogrammet innebär att pengar i viltskadeanslaget kan användas för andra förebyggande åtgärder och till ersättningar. Viltskadecenter bedömer att antalet tamboskap som angrips kommer att öka de närmaste åren, varför fler djurägare har behov av rovdjursstängsel.

Insatsen ska riktas till län med förekomst av varg, björn och lodjur där rovdjursangrepp bedöms utgöra ett hinder för hävd av betesmarker och betesvallar. Stängsel mot rovdjur ska bidra till en god rovdjursförvaltning och att betesmarker samt betesvallar hävdas även i rovdjurstäta områden.

Insatsen stängsel mot rovdjur är en miljöinvestering med fast ersättning. Miljöinvesteringarna ingår i utvald miljö. Det innebär att länet genom sin genomförandestrategi väljer om de vill använda åtgärden i sitt län och i så fall var i länet behovet är störst. Därefter prioriterar länsstyrelsen vilka ansökningar som ska beviljas.

2. BESKRIVNING AV ALTERNATIVA LÖSNINGAR FÖR DET MAN VILL UPPNÅ OCH VILKA EFFEKTERNA BLIR OM NÅGON REGLERING INTE KOMMER TILL STÅND

Mindre tvärvillkorsöverträdelser (1 kap. 7a §)

Om inte regeln införs kommer olika avdragsregler för samma överträdelse att tillämpas mellan direktstöd och stöd för landsbygdsutveckling. Ett uteblivet införande är också till nackdel för enskilda brukare som för stöd för landsbygdsutveckling kommer att drabbas av onödiga avdrag medan de för direktstöden inte drabbas av avdraget.

När får miljöersättning beviljas efter miljöinvestering? (1 kap. 8a §)

Alternativet är att inte reglera alls, men det finns då risk för att länsstyrelserna inte uppnår lika behandling av lantbrukarna, samt att länsstyrelsernas arbete försvåras på grund av att reglerna inte är tydliga.

Vilket åtagande styr åtagandeperioden? (1 kap. 14a §)

Alternativet är att inte reglera alls, men det finns då risk för att länsstyrelserna inte uppnår likabehandling av lantbrukarna, samt att länsstyrelsernas arbete försvåras på grund av att reglerna inte är tydliga.

Certifierad ekologisk produktion eller kretsloppsriktad produktion (1 kap. 2 §)

Enligt landsbygdsprogrammet ska regler som införs för certifierad ekologisk produktion även gälla för miljöersättningen för certifierad ekologisk produktion och kretsloppsriktad produktion. Inga alternativ till definitionen av industrijordbruk till 1 kap. 2 § är möjliga.

Minskat kväveläckage (5 kap. 65, 67, 68 och 70 §§)

Lantbrukare i fler geografiska områden kan söka åtagande för miljöersättningen för minskat kväveläckage. I de nytillkomna länen, det vill säga Östergötlands, Södermanlands, Västmanlands, Örebro, Stockholms, Uppsala och Värmlands län, ska en fånggrödan höstråg sås senast den 15 september. I denna grupp finns redan Kalmar, Gotlands och Västra Götalands län. Höstråg får bara användas som fånggröda om den sås efter potatis, rotfrukter eller grönsaker. Ett alternativ är att ha ett tidigare sista sådatum för höstråg, men det skulle i vissa fall innebära att skörd av huvudgrödan måste tidigareläggas, vilket inte skulle motivera lantbrukare att söka ersättning för odling av fånggröda. Sen potatis skördas till exempel i mitten av september i Mälardalen. Ett senare sista sådatum kan diskuteras, men det skulle innebära att nytillkomna län får samma restriktioner som de sydligaste delarna av landet.

67 § har kompletterats med Kalmar län. Alternativet är att inte tillåta vitsenap och oljerättika som fånggrödor i Kalmar län. Det skulle innebära olika regler för stödområden med liknande odlingsförhållanden.

70 §, punkt 1, har kompletterats med Stockholms, Södermanlands, Uppsala, Värmlands, Västmanlands, Örebro och Östergötlands län. Jordbruksverket har bedömt att det är lämpligt att dessa län får samma brytdatum för fånggrödan vallgräs som Kalmar, Gotlands och Västra Götalands län, det vill säga den 10 oktober. Orsaken är att fånggrödan ska växa under så lång tid som möjligt, men att det fortfarande ska finnas tid för lantbrukaren att hinna genomföra jordbearbetning. Alternativet är att införa samma brytdatum som gäller för skydds-zoner, vilket innebär att Stockholms, Södermanlands, Uppsala, Värmlands, Västmanlands och Örebro län ska bryta fånggrödan den 20 september. För Östergötland innebär förslaget ingen ändring eftersom brytdatum för skydds-zoner är den 10 oktober för länet. Ett annat alternativ är att införa samma brytdatum som Skåne, Halland och Blekinge har i dag, det vill säga den 20 oktober.

Skydds-zoner (5 kap. 83, 86 och 87 §§)

I 83 § regleras vad som ska sås in på skydds-zoner. Eftersom det enligt förslag till reviderat landsbygdsprogram ska vara tillåtet att så in en insektsfrämjande fröblandning i vallen behöver paragrafen kompletteras. Kompletteringen av paragrafen säger att en insektsfrämjande fröblandning får sås in, men inte i vilken omfattning eller vilka arter som tillåts. Jordbruksverket anser att mängd och arter/sorter inte ska regleras. Istället ska information och rådgivning ansvara för att önskvärd effekt nås. Många vallbaljväxter gynnar insekter, till exempel alsike-, vit- och rödklöver. Insådd av vallbaljväxter, som binder kväve, regleras till högst 10 viktprocent för att kväve inte ska anrikas i skydds-zonen. Andra insektsfrämjande arter kan sås in utöver vallbaljväxterna. För att gynna insekter på skydds-zonen under hela säsongen är det bra om blomningstiden för de insådda örterna överlappar varandra.

86 § behöver ett tillägg med att växtligheten på skyddszonen inte får användas till energi- eller utsädesproduktion. Det innebär att ersättningsnivån inte behöver korrigeras. Alternativet är att inte ändra. Det skulle innebära att ersättningsnivån måste ändras för att inte missgynna lantbrukare med åtagande för skyddszoner som inte har intäkter från utsädesproduktion eller energiproduktion.

87 § reglerar vilket datum som skyddszonen tidigast får brytas. Motivet till att lägga Värmlands län i den grupp som får bryta skyddszonen tidigast den 20 september är att de södra delarna av Värmland ligger på samma breddgrader som andra län i denna grupp. Alternativet är att låta lantbrukare i Värmland bryta skyddszonen tidigare eller senare, men det kan inte motiveras utifrån tidigaste brytningsdatum för skyddszoner i andra län.

Anpassade skyddszoner (1 kap. 16 §, 6 kap. 2, 19a-19g §§ och bilaga 4)

I förslag till reviderat landsbygdsprogram beskrivs bland annat hur ersättningsformerna ska utformas. I landsbygdsförordningen regleras en del av dessa villkor, resterande måste regleras i denna föreskrift. Alla miljöersättningar och miljöinvesteringar är frivilliga att söka.

Enligt förslag till 19a § får ersättning lämnas för anläggning och skötsel av anpassade skyddszoner på åkermark som minskar förlusterna av fosfor. Ersättning för anpassade skyddszoner får inte lämnas om ersättning kan lämnas för miljöersättning för skyddszoner. Jordbruksverket behöver reglera att den anpassade skyddszonen inte får ligga på mark där miljöersättning för skyddszoner kan ges. Detta för att skyddszoner med liknande förhållanden inte ska ge olika stor ersättning för samma typ av åtgärd i olika delar av landet.

Enligt förslag till 19b § ska länsstyrelsen fastställa arealer och särskilda skötselvillkor. De anpassade skyddszonerna ingår i utvald miljö vilket innebär att länsstyrelsen måste prioritera bland ansökningarna, därmed måste länsstyrelsen även bestämma vilka åkermarker som mest bidrar till syftet med ersättningen. Alternativ saknas därmed. I förslaget till 19b § står även att det ska framgå av åtagandet hur fosfor lämnar fältet om insatsen inte görs. Det säkerställer att skyddszonens främsta syfte är att hindra utlakning av fosfor. Fastställande av särskilda skötselvillkor diskuteras under 19g §.

Enligt förslag till 19c § ska den anpassade skyddszonen ligga på samma mark under hela åtagandeperioden och den måste vara helt omgiven av åkermark. Jordbruksverket definierar "helt omgiven av åkermark" som att åkern måste vara minst 4 meter bred. En bredd på 4 meter motsvarar en vanlig såmaskinsbredd vilket innebär att brukaren har möjlighet att så runt skyddszonen. Den anpassade skyddszonen utgör därmed ett odlingshinder vilket ersättningsnivån har beräknats utifrån. För att de anpassade skyddszonerna ska nå sitt syfte är det viktigt att den ligger på samma mark under (minst) fem år. Paragrafen är därmed nödvändig.

Enligt förslag till 19d § får inte växtligheten användas till utsädesproduktion eller energiproduktion. Paragrafen behövs eftersom ersättningsnivån är beräknad

utifrån att lantbrukaren inte ska få någon betydande inkomst från växtligheten på den anpassade skyddszonen.

Enligt förslag till 19e § ska sista sådatum för den anpassade skyddszonen följa 1 kap. 16 §. Tid för sådd ska enligt förslaget till reviderat landsbygdsprogram vara på våren. Jordbruksverket har valt att använda samma tid för sådd av utsäde som för ersättningar i 2, 4 och 5 kap. Det underlättar för lantbrukarna att ha samma sista sådatum på all åkermark. Ett alternativ skulle vara att länsstyrelsen fastställer sådatum tillsammans med andra särskilda skötselvillkor. Risken finns då att den anpassade skyddszonen inte sås på våren och att det blir ytterligare sådatum för lantbrukaren att komma ihåg. Enligt 19e § ska växtligheten utgöras av vallgräs eller vallgräs och vallbaljväxter, skadad växtlighet ska repareras. Länsstyrelsen har möjlighet att besluta om vilka sorters utsäde som får användas enligt 19g §. För att skyddszonen ska ge den effekt som eftersträvas ska den vara bevuxen under hela åtagandet.

Enligt förslag till 19f § får lantbrukaren inte gödsla eller använda växtskyddsmedel på den etablerade skyddszonen. Den säger också att lantbrukaren inte får göra något som leder till att växtligheten skadas. De två första kraven regleras i förslag till reviderat landsbygdsprogram vilket innebär att Jordbruksverket måste föreskriva om det. Det tredje kravet bidrar till att skyddszonen hålls intakt och fyller sitt syfte.

Enligt förslag till 19g § får länsstyrelsen besluta om särskilda skötselvillkor, om jordmassor får läggas på skyddszonen vid dikning och om skyddszonen får brytas igenom om intilliggande skifte ska täckdikas samt vid vilken tidpunkt den anpassade skyddszonen får brytas. Ett alternativ är att Jordbruksverket föreskriver om hur skyddszonen ska anläggas och skötas. Föreskrivna regler om villkor för de anpassade skyddszonerna skulle innebära att lantbrukaren vet vad som gäller när han eller hon söker miljöersättningen. Det betyder även att de villkor som krävs för att nå syftet med skyddszonen antas vara lika över hela landet. Det skulle också innebära mindre handläggningstid per ärende på länsstyrelsen. Eftersom insatsen ingår i utvald miljö ska dock länsstyrelsen ha större möjligheter att anpassa skyddszonerna efter regionala och lokala förutsättningar för att kunna minska fosforläckaget på bästa sätt.

Bilaga 4 reglerar om anpassade skyddszoner kan kombineras med andra miljöersättningar. För att lantbrukaren inte ska få ersättning för samma åtgärd två gånger kan de anpassade skyddszonerna inte kombineras med andra ersättningar än miljöersättningen för natur- och kulturmiljöer. Den anpassade skyddszonen kan även kombineras med ett åtagande för ekologisk produktion även om lantbrukaren inte kan få ersättning för båda.

När får ersättning för restaurering av betesmarker och slåtterängar ges? (6 kap. 24 och 60 §§)

Om undantag inte kan ges minskar möjligheten för lantbrukare att restaurera värdefulla marker. Alternativet är att ge länsstyrelsen en generell

undantagsmöjlighet då det eventuellt kan finnas fall som inte täcks in av förslaget. Det skulle dock bli en otydligare regel som försvårar likabehandling.

Miljöinvestering våtmarker (6 kap. 62a §)

Förslaget innebär att det i vissa fall ska finnas möjlighet för projektägaren att få ersättning för förundersökning och projekteringskostnader även om ansökan inte blir beviljad. Länsstyrelsen beslutar i vilka fall detta kan gälla. Inga alternativ finns till förslaget.

Damm som samlar fosfor (6 kap. 65a-65e §§)

I förslag till reviderat landsbygdsprogram beskrivs bland annat hur ersättningsformerna ska utformas. I landsbygdsförordningen regleras en del av dessa villkor, resterande måste regleras i denna föreskrift. Alla miljöersättningar och miljöinvesteringar är frivilliga att söka.

Att anlägga en damm i odlingslandskapet betyder inte att den behöver anläggas på åkermark eller betesmark. Till odlingslandskapet räknas även övrig mark, till exempel igenväxta och sumpiga områden eller diken. Ett alternativ är att styra dammarnas placering enbart till åkermark. Genom att dammen kan placeras på andra marker än åkermark kommer troligen fler dammar att anläggas. Dammen kan ligga i nära anslutning till fosforkällan utan att behöva ligga på åkermark.

Dammen ska placeras i eller som en sidodamm till ett vattendrag i närheten av den källa som läcker fosfor. Erosionsbenägna jordar och kuperat landskap i tillrinningsområdet är några faktorer som ökar mängden partikelbundet fosfor i vattnet. Varje länsstyrelse får prioritera var och i vilken omfattning det ska vara möjligt att söka ersättning för att anlägga dammar som samlar fosfor.

Det är viktigt att dammen utformas så att den önskvärda effekten nås. För att vattnet ska få en lång uppehållstid i dammen behöver vattnets hastighet minska. Det innebär att det måste finnas en djupare del vid inloppet vilket medför att partiklar i vattnet hinner sedimentera. Den djupare delen ska följas av grundare del med vattenväxter. Växter är viktiga för upptag av näringsämnen och för att binda sediment.

För att få bra effekt av fångdammar ska storleken på dammen dimensioneras efter avrinningsområdet. Dammen bör utgöra mer än 0,1 procent och gärna 0,5 procent eller mer av avrinningsområdets storlek. Länsstyrelsen får för varje enskild damm bestämma storlek i förhållande till avrinningsområde. Alternativet är att Jordbruksverket föreskriver om storleken, men det främjar troligen inte syftet med åtgärden.

Mycket vegetation är inte alltid negativt för dammen. Länsstyrelsen får utifrån varje enskilt fall bedöma i vilken grad igenväxning kan tillåtas. Det finns i dagsläget inga pengar avsatta för skötsel av dammarna, vilket det gör för våtmarker. Det innebär att Jordbruksverket inte kan föreskriva om bortgrävning

och bortförel av sediment eftersom brukaren själv får stå för den kostnaden. Inga fler skötselvillkor föreskrivs men länsstyrelsen har möjlighet att ange ytterligare villkor i projektplanen.

För dammar som samlar fosfor gäller de villkor som är gemensamma för utvald miljö. Utöver gemensamma villkor ska investeringen skötas enligt projektplanen i tio år efter slutbesiktning. Denna insats bygger på en mer långsiktig miljönytta och ska därför finnas kvar under längre tid. Övriga miljöinvesteringar ska skötas i fem år.

Sedimentation är huvudprocessen för avskiljning av fosfor. Fisk och kräftor kan påverka detta negativt genom att grumla vattnet. Även vattenväxterna kan påverkas negativt av fisk och kräftor. Jordbruksverket väljer därmed att föreskriva om ett generellt förbud mot inplantering av fisk och kräftor istället för att låta länsstyrelsen bestämma om förbud i varje enskilt fall. Det är inte heller tillåtet att utfodra några djur i dammen. Fisk och kräftor kan öka halterna av näringsämne i vattnet, speciellt om de utfodras. Andra djur syftar främst till vattenfåglar, till exempel änder. Änder kan grumla vattnet och förstöra vattenväxter.

För kalkning utanför åkermark krävs tillstånd från länsstyrelsen. Eftersom kalkning i vissa fall kan vara positivt för att binda upp fosfor föreslås länsstyrelsen få besluta om undantag från det förbudet.

Reglerbar dränering (6 kap. 78-79 §§)

I förslag till reviderat landsbygdsprogram beskrivs bland annat hur ersättningsformerna ska utformas. I landsbygdsförordningen regleras en del av dessa villkor, resterande måste regleras i denna föreskrift. Alla miljöersättningar och miljöinvesteringar är frivilliga att söka.

Förslaget innebär en möjlighet till ersättning för investering och installation av reglerbrunnar i befintliga eller nya täckdikessystem. Brunnarna ska finnas på åkermark eller i anslutning till åkermark. Med en reglerbrunn kan vattennivån ställas in efter väderlek. Reglerbar dränering innebär att regnvatten lagras i marken under växtsäsong och på så vis även näringsämnena som annars hade lakats ur.

Istället för att Jordbruksverket reglerar villkor för skötsel av investering och installation har länsstyrelsen möjlighet att utforma villkor för varje projekt. Länsstyrelsen kan till exempel besluta hur brunnar ska underhållas och hur grundvattennivån ska justeras. Det finns i dagsläget inte någon skötselersättning för reglerbar dränering.

När en ersättning ingår i utvald miljö har varje län möjligheten att prioritera om och var i länet det ska finnas möjlighet att söka denna ersättning. Denna miljöinvestering innebär att det finns en fast ersättning per brunn och per hektar. Istället för att föreskriva om vilka marker som är lämpliga för reglerbar dränering så ska länsstyrelsen prioritera bland ansökningarna utifrån markens

vattengenomsläpplighet, grundvattennivån, vilka jordlager som finns samt lutningen på fälten.

Stängsel mot rovdjur (6 kap. 80-82 §§)

I förslag till reviderat landsbygdsprogram beskrivs bland annat hur ersättningsformerna ska utformas. I landsbygdsförordningen regleras en del av dessa villkor, resterande måste regleras i denna föreskrift. Alla miljöersättningar och miljöinvesteringar är frivilliga att söka.

Ersättning ska få lämnas för stängsel mot rovdjur. Stängslet ska hägna in betesmark, slåtteräng och vall som används för bete i områden där varg, björn och lodjur förekommer eller förväntas förekomma. Stängsel mot rovdjur är den förstärkning av stängslet som behövs för att hindra rovdjur från att ta sig in i inhägnaden. Det är endast förstärkningen som går utöver vanligt stängsel som ersätts.

I och med att definitionen av betesmark innefattar betesmarker med allmänna och särskilda värden, skogsbete, fåbodbete, alvarbete på Öland och Gotland, betesmark under restaurering, mosaikbetesmarker och andra gräsfattiga marker kan stängsel mot rovdjur ersättas på de flesta marker. Bete i skog som inte är skogsbete täcks dock inte in och länsstyrelsen kan inte ge ersättning för rovdjursstängsel på sådana marker. Anser länsstyrelsen att natur- och kulturvärden på en enskild slåtteräng i rovdjurstäta områden behöver efterbetas ska det vara möjligt att sätta upp stängsel mot rovdjur runt ängen. Jordbruksverket vill inte hindra sådan prioritering även om det blir en dyr åtgärd i förhållande till antal veckor som ängen betas.

I förslag till reviderat landsbygdsprogram står att ersättningen ska användas för att kunna hålla betande djur på betesmarker och betesvallar där varg, björn och lodjur förekommer eller inom den närmaste tiden bedöms utgöra ett hinder för hävd med bete. Därmed saknas alternativ till 80 § som reglerar just detta.

Stängsel mot rovdjur ska användas för att skydda får, get, nöt och häst, alltså betande djur. Knappt 90 procent av alla angrepp görs på får. Nöt och get angrips sällan och häst bara i något enstaka fall. Genom att Jordbruksverket inte reglerar hur stora besättningarna måste vara eller styr ersättningen till enbart fårbesättningar har länsstyrelsen ett ansvar för att insatsen ska vara kostnadseffektiv och göra stor nytta. Ett alternativ är att Jordbruksverket föreskriver om storlek på besättningar som kan omfattas av miljöinvesteringen och i vilka fall som andra betande djur än får kan omfattas. Därmed skulle Jordbruksverket också ta större ansvar för att insatsen är kostnadseffektiv.

Stängsel mot rovdjur ska underhållas i minst fem år enligt de villkor som länsstyrelsen beslutar i en fastställd projektplan. I projektplanen fastställer länsstyrelsen bland annat vilka åtgärder som ska genomföras, omfattning och placering av stängslet samt vilka metoder och material som ska användas. Länsstyrelsen ansvarar därmed för att stängslet utformas på ett sätt som hindrar de rovdjur som finns i området från att ta sig in i inhägnaden.

Ett alternativ är att Jordbruksverket i detalj föreskriver om hur stängslet ska utformas och underhållas, till exempel enligt Viltskadecenters rekommendationer. Miljöinvesteringen ingår i utvald miljö där länsstyrelsen generellt har större möjlighet att reglera vilka åtgärder som ska göras och hur det ska genomföras. Föreskrivna regler om stängslets utformning innebär å andra sidan att lantbrukaren vet vad miljöinvesteringen innebär redan när han eller hon söker ersättningen. Jordbruksverket har valt att låta länsstyrelsen bestämma över stängslets utformning och underhåll, vilket överensstämmer med andra miljöinvesteringar inom utvald miljö.

Syftet med stängsel mot rovdjur är att underlätta hävd av betesmarker och betesvallar i rovdjurstäta områden. Indirekt innebär det även att betesmarken som stängs in ska skötas med betande djur i minst fem år. Jordbruksverket väljer dock att inte föreskriva att betesmarken måste skötas lika länge som miljöinvesteringen eftersom det i enstaka fall kan vara så att stängslet inte stänger ute rovdjur. Har djurägaren i dessa fall följt villkor enligt länsstyrelsens plan ska han eller hon inte behöva betala tillbaka ersättningen om djuren måste flyttas efter angrepp. Riktlinjen är att stängsel mot rovdjur ska kunna ges i de fall då djurägaren har för avsikt att använda betesmarken eller betesvallen för bete de närmaste fem åren. Eftersom djurägaren själv investerar i stängslet borde det även ligga i hans eller hennes intresse att stängslet ska fylla sin funktion under lång tid.

3. UPPGIFTER OM VILKA SOM BERÖRS AV REGLERINGEN

Mindre tvärvillkorsöverträdelser (1 kap. 7a §)

Samtliga brukare som ansöker om stöd för landsbygdsutveckling berörs.

När får miljöersättning beviljas efter miljöinvestering? (1 kap. 8a §)

Ändringen är ett förtydligande. Det påverkar de lantbrukare som har fått stöd för miljöinvestering för restaurering av betesmarker och slåtterängar samt för anläggning och restaurering av våtmarker och som därefter går in i ett åtagande för miljöersättning berörs av ändringen. Ändringen påverkar även handläggare på länsstyrelsen som slutbesiktigar miljöinvesteringarna.

Vilket åtagande styr åtagandeperioden? (1 kap. 14a §)

Regeln berör de lantbrukare som har ett befintligt åtagande i ersättningsformen och tar över ett åtagande från en annan lantbrukare.

Certifierad ekologisk produktion eller kretsloppsinriktad produktion (1 kap. 2 §)

Skärpningen av definitionen för industrijordbruk berör de lantbrukare som är anslutna till ett åtagande för kretsloppsinriktad produktion från och med den

1 januari 2014. Eftersom det inte är många som köper in slaktkycklinggödsel är Jordbruksverkets bedömning att högst något hundratal lantbrukare kommer att beröras 2014. Det är rimligt att anta att eventuella spridningsavtal hinner gå ut. Den föreslagna ändringen i villkoren medför inte någon skillnad för de lantbrukare som är anslutna till miljöersättningen för certifierad ekologisk produktion. För certifierad produktion införs den nya definitionen från och med 2011.

Ändringarna påverkar även kontrollanter inom certifiering samt kontrollanter och handläggare på länsstyrelsen liksom handläggare på Jordbruksverket.

Minskat kväveläckage (5 kap. 65, 67, 68 och 70 §§)

Lantbrukare i ny tillkomna stödområden berörs av regleringen eftersom de nu kan söka miljöersättningen för minskat kväveläckage. Lantbrukare i aktuella stödområden i Värmlands, Uppsala, Västmanlands, Stockholms, Örebro, Södermanlands och Östergötlands län berörs även av regleringarna om sista sådatum för höstråg och tidigaste brytdatum för fånggröda som består av vallgräs eller vallgräs i blandning med vallbaljväxter. Lantbrukare i stödområde 5m och 9 i Kalmar län berörs av tillägget av vitsenap och oljerättika som tillåtna fånggrödor.

Handläggare, kontrollanter och rådgivare på länsstyrelserna liksom rådgivare vid olika rådgivningsföretag i de aktuella stödområdena berörs eftersom de måste bli medvetna om tilläggen. Länsstyrelsen i Värmlands, Uppsala, Västmanlands, Stockholms, Örebro, Södermanlands och Östergötlands län har tidigare inte hanterat miljöersättningen och behöver kunskap om regelverk, handlägningsrutiner samt kontroll av miljöersättningen. Länsstyrelsen i Skåne, Blekinge, Kalmar, Gotlands och Västra Götalands län kommer troligen att få fler ansökningar om åtagande för miljöersättningen. Länsstyrelsen i Kalmar behöver kunskap om regeländringen som gäller vitsenap och oljerättika.

Skyddszoner (5 kap. 83, 86 och 87 §§)

Tilläggen om att lantbrukare får blanda in insektsfrämjande fröblandning i skyddszonen och att vallgräs inte får användas för energiproduktion angår de lantbrukare som har eller söker åtagande för skyddszoner. Tillägget av stödområde 4b berör lantbrukare med mark inom stödområdet i Västra Götalands och Värmlands län eftersom de nu kan söka åtagande för skyddszoner.

Handläggare, kontrollanter och rådgivare på länsstyrelserna liksom rådgivare vid olika rådgivningsföretag i de aktuella stödområdena berörs eftersom de måste bli medvetna om regelförändringarna. Länsstyrelsen i Värmlands län har tidigare inte hanterat miljöersättningen och behöver kunskap om regelverk, handlägningsrutiner samt kontroll av miljöersättningen. Länsstyrelsen i Västra Götalands län kommer troligen få fler ansökningar om åtagande för miljöersättningen.

Anpassade skyddszoner (6 kap. 2, 19a-19g §§ och bilaga 4)

I första hand berörs lantbrukare som har behov av insatsen och som bor i de län där insatsen har prioriterats i länets genomförandestrategi. Även handläggare, rådgivare och kontrollanter på länsstyrelsen och Jordbruksverket berörs då de behöver administrativ kunskap liksom sakkunskap inom området. Likaså berörs rådgivare vid olika rådgivningsföretag.

När får ersättning för restaurering av betesmarker och slåtterängar ges? (6 kap. 24 och 60 §§)

Länsstyrelsen och lantbrukare som vill restaurera sina marker.

Miljöinvestering våtmarker (6 kap. 62a §)

I första hand berörs lantbrukare och andra projektägare, till exempel kommun eller organisation, som har behov av insatsen och som bor i län där insatsen har prioriterats i länets genomförandestrategi. Även handläggare, rådgivare och kontrollanter på länsstyrelsen och Jordbruksverket berörs då de behöver administrativ kunskap och sakkunskap inom området. Likaså berörs rådgivare vid olika rådgivningsföretag.

Övriga offentliga medfinansiärer, markägare eller lantbrukare med mark i tillrinningsområdet berörs indirekt av den nya insatsen.

Damm som samlar fosfor (6 kap. 65a-65e §§)

I första hand berörs lantbrukare som har behov av insatsen och som bor i de län där insatsen har prioriterats i länets genomförandestrategi. Även handläggare, rådgivare och kontrollanter på länsstyrelsen och Jordbruksverket berörs då de behöver administrativ kunskap liksom sakkunskap inom området. Likaså berörs rådgivare vid olika rådgivningsföretag.

Övriga offentliga medfinansiärer samt markägare och lantbrukare i tillrinningsområdet berörs indirekt.

Reglerbar dränering (6 kap. 78-79 §§)

I första hand berörs lantbrukare som har behov av insatsen och som bor i de län där insatsen har prioriterats i länets genomförandestrategi. Även handläggare, rådgivare och kontrollanter på länsstyrelsen och Jordbruksverket berörs då de behöver administrativ kunskap liksom sakkunskap inom området. Likaså berörs rådgivare vid olika rådgivningsföretag.

Markägare och lantbrukare i tillrinningsområdet kan beröras indirekt av den nya insatsen.

Stängsel mot rovdjur (6 kap. 80-82 §§)

I första hand berörs lantbrukare som har behov av insatsen och som bor i de län där insatsen har prioriterats i länets genomförandestrategi. Även handläggare, rådgivare och kontrollanter på länsstyrelsen och Jordbruksverket berörs då de behöver administrativ kunskap liksom sakkunskap inom området. Likaså berörs rådgivare vid olika rådgivningsföretag.

Även annan personal på länsstyrelserna berörs, till exempel rovdjursansvariga och besiktningsmän. Dessutom berörs personal på Naturvårdsverkets viltförvaltningsenhet och personal på Viltskadecenter då de har ett stort informationsansvar när det gäller förebyggande insatser för att hindra rovdjur att angripa tamboskap.

4. UPPGIFTER OM KOSTNADSMÄSSIGA OCH ANDRA KONSEKVENSER REGLERINGEN MEDFÖR OCH EN JÄMFÖRELSE AV KONSEKVENSERNA FÖR DE ÖVERVÄGDA REGLERINGSALTERNATIVEN

Mindre tvärvillkorsöverträdelser (1 kap. 7a §)

Regleringen är en lättnad och medför därför minskade kostnader såväl för brukare som för administrationen.

När får miljöersättning beviljas efter miljöinvestering? (1 kap. 8a §)

Ändringen motsvarar hur länsstyrelserna redan i dag tillämpar reglerna.

Vilket åtagande styr åtagandeperioden? (1 kap. 14a §)

Om regleringen inte kommer till stånd måste länsstyrelserna ta ställning till varje enskilt ärende. Således blir kostnaderna för länsstyrelserna mindre med en reglering. För brukarna blir det inga extra kostnader, men en tydlighet med vad som gäller och likabehandling uppnås.

Certifierad ekologisk produktion eller kretsloppsinriktad produktion (1 kap. 2 §)

Gödsel från specialiserad slaktkycklingsproduktion eller annan intensiv uppfödning av slaktfågel förekommer sannolikt i mycket begränsad omfattning inom kretsloppsinriktad produktion. Enstaka brukare kommer dock att beröras och blir därmed hänvisade till andra gödselkällor, vilket kan innebära en högre kostnad för dem.

Minskat kväveläckage (5 kap. 65, 67, 68 och 70 §§)

Regleringen innebär att nyanslutningen till miljöersättningen för minskat kväveläckage kommer att öka då geografiska områden har tillkommit. För anslutning till ersättningen i de nya geografiska områdena beräknas kostnaden bli 45,6 miljoner kronor per år. Pengarna kommer från landsbygdsprogrammet som finansieras via EU och svenska offentliga medel.

Länsstyrelserna i de län som tidigare inte har haft miljöersättningen för minskat kväveläckage behöver kunskap om regelverken som styr åtgärden. De behöver veta hur åtgärden handläggs, beslutas och kontrolleras. I flera av de län som redan har miljöersättningen kommer antalet brukare som ansöker att öka. Detta innebär en ökad administrativ börda för länsstyrelsen.

Regleringen av 68 § innebär att lantbrukare som odlar potatis, rotfrukter eller grönsaker i Östergötlands, Södermanlands, Västmanlands, Örebro, Stockholms, Uppsala och Värmlands län och ska använda höstråg som fånggröda måste så höstrågen senast den 15 september. Det får till följd att de måste skörda huvudgrödan innan den 15 september, vilket kan vara tidigt för dessa områden. En konsekvens av att ha den 15 september som sista sådatum kan vara att endast ett fåtal lantbrukare ansluter sig till miljöersättningen eftersom de inte hinner skörda huvudgrödan innan fånggrödan ska vara sådd. Följden av att senarelägga sådatumet blir att kväveupptaget från fånggrödan blir sämre än förväntat på grund av kort växtperiod. Jordbruksverket har valt den 15 september som sista sådatum för höstråg i dessa län.

Regleringen av 70 § innebär att lantbrukare i de nya länen inte får bryta en fånggröda bestående av vallgräs eller vallgräs i kombination med vallbaljväxter tidigare än den 10 oktober, vilket är samma datum som gäller för Kalmar, Gotland och Västra Götalands län. Ett alternativ är att införa samma brytdatum som gäller för skyddszoner, vilket betyder att Stockholms, Södermanlands, Uppsala, Värmlands, Västmanlands och Örebro län ska få bryta fånggrödan redan den 20 september. Ett tidigt brytdatum innebär en kortare växtperiod för fånggrödan och därmed ett mindre kväveupptag.

Fånggrödor har till syfte att fånga upp kväve i marken efter det att huvudgrödan är skördad medan skyddszonernas huvudsyfte är att hålla marken bevuxen under hela åtagandeperioden. När skyddszonerna bryts kan de likställas med en flerårig vall eftersom de har vuxit under den femåriga åtagandeperioden. En flerårig vall, liksom en skyddszon, som bryts genom plöjning eller annan jordbearbetning kommer till en början att binda kväve eftersom kol/kväveknoten är hög. En fånggröda som bryts har en lägre kol/kväveknot och därför uppstår ingen initial bindning av kväve. Läckaget av kväve från en fånggröda som bryts sker därför snabbare än vad läckaget av kväve från en skyddszon som bryts gör vilket motiverar ett senare brytdatum för fånggröda jämfört med skyddszon.

Ett annat alternativ är att införa den 20 oktober som brytdatum för fånggrödan i de nya länen. Det skulle dock innebära att höstbearbetning av åkermarken sker sent på säsongen i dessa län, vilket kan leda till ökad markpackning. Detta datum skulle också innebära att länen runt Mälardalen får samma restriktioner som de

sydligaste delarna av landet vilket inte är konsekvent med tanke på skillnad i odlingsförhållanden.

Den miljömässiga vinsten är att åkermarkers kväveutlakning till stora insjöar och hav minskar. För det utvidgade stödområdet beräknas kväveutlakningen minska med ytterligare 550 ton. Några direkt negativa konsekvenser för miljön kan inte urskiljas.

Skyddszoner (5 kap. 83, 86 och 87 §§)

Regleringen med utökat geografiskt område beräknas kosta 6,5 miljoner kronor per år. Pengarna kommer från landsbygdsprogrammet som finansieras via EU och svenska offentliga medel.

Länsstyrelsen i Värmlands län, som tidigare inte har haft miljöersättningen för skyddszoner, behöver kunskap om regelverken som styr åtgärden. De behöver veta hur åtgärden handläggs, beslutas och sedan kontrolleras. I Västra Götalands län, som redan har miljöersättningen, kommer antalet brukare som ansöker att öka i och med att stödområde 4b tillkommer. Detta innebär en ökad administrativ börda för länsstyrelsen.

Förslaget om tillägget till 83 § innebär att lantbrukare får så in en insektsfrämjande fröblandning i skyddszonen. Eftersom det inte är något krav är det bara de lantbrukare som är intresserade av att skapa ytterligare förutsättningar för en rik biologisk mångfald som berörs av ändringen. Någon kostnad är därmed svår att beräkna. Företag som säljer utsäde av insektsfrämjande fröblandning och av arter/sorter som gynnar insekter kan komma att öka försäljningen av sådant utsäde på grund av regeländringen.

Genom att utöka stödområdet minskar åkermarkers fosforutlakning till stora insjöar och hav. Skyddszonerna ökar även variationen i landskapet och ökar därmed förutsättningarna för ett rikt växt- och djurliv, speciellt efter insädd av insektsfrämjande fröblandning. Några direkt negativa konsekvenser för miljön kan inte urskiljas.

Anpassade skyddszoner (6 kap. 2, 19a-19g §§ och bilaga 4)

Målet är att 5 000 hektar anpassade skyddszoner ska anläggas till en kostnad av 4 000 kronor per hektar. Anslutning förväntas ske med 1 250 hektar per år. Den genomsnittliga kostnaden blir 12,5 miljoner kronor per år. Pengarna kommer från landsbygdsprogrammet som finansieras via EU och svenska offentliga medel.

I de län där genomförandestrategin anger att insatsen anpassade skyddszoner ska finnas behöver länsstyrelsen kunskap om handläggning, beslut och kontroll av insatsen. Innan länsstyrelsen kan besluta om skyddszonernas placering och utformning måste länsstyrelsen göra ett fältbesök. Länsstyrelsernas administrativa börda ökar i och med handläggning av ansökningar, fältbesök och

kontroll av insatsen. Handläggare på Jordbruksverket behöver kompetens inom området för att kunna fungera som stöd till länsstyrelsen.

I förslaget till reviderat landsbygdsprogram står att den anpassade skyddszonen ska vara helt omgiven av åkermark. Detta eftersom kalkylen har beräknats utifrån att den anpassade skyddszonen utgör ett större odlingshinder jämfört med miljöersättningen för skyddszoner. En konsekvens av detta kan bli att den anpassade skyddszonen inte kan utformas på ett optimalt sätt och att den önskvärda effekten därmed begränsas. I och med att åkerkanten inte får ingå i den anpassade skyddszonen kan det bli så att skyddszoner utformas med en, i sämsta fall, uppodlad remsa mellan skyddszonen och fältkanten. Det är vanligt att fosforförluster via erosion från fältet går just över fältkanten.

Den vanliga miljöersättningen för skyddszoner kan sökas för mark i anslutning till vattendrag och sjöar som ligger i stödområde 4b (enligt förslag till reviderat landsbygdsprogram), 5 och 9. I övriga stödområden kommer det inte finnas någon möjlighet att söka ersättning för skyddszoner som ligger i direkt anslutning till vattendrag eller sjöar. Det är ofta där skyddszonerna ger störst effekt. I de fall lantbrukaren vill ha en anpassad skyddszon längs vatten i dessa områden måste brukaren själv stå för kostnaden för den del av skyddszonen som ligger närmast vattnet. Det är å andra sidan inte heller bra om brukare med mark i stödområde 1, 2, 3 och 4a får en högre ersättning för skyddszoner längs vattendrag än de som har mark i stödområde 4b, 5 och 9.

Den miljömässiga vinsten med anpassade skyddszoner är främst en minskning av åkermarkers fosforutlakning till stora insjöar och hav, vilket ger en bättre vattenkvalitet. Detta bidrar till att uppnå miljökvalitetsmålet *Ingen övergödning*, god status i vattenförekomster enligt ramdirektivet för vatten samt medverkar till en minskning av växtnäringsläckage som krävs enligt Helcoms aktionsplan för Östersjön (BSAP). Skyddszonerna ökar även variationen i landskapet och ökar därmed förutsättningarna för ett rikt växt- och djurliv, speciellt om länsstyrelsen beslutar att en fågel- eller insektsfrämjande fröblandning ska blandas in i utsädet. Detta bidrar till att nå miljökvalitetsmålet *Ett rikt odlingslandskap*.

När får ersättning för restaurering av betesmarker och slätterängar ges? (6 kap. 24 och 60 §§)

Möjligheten ökar för länsstyrelsen att använda de medel som har avsatts till länens budget för utvald miljö och som annars riskerar att inte nyttjas. Genom att det blir möjligt för lantbrukare att i vissa fall kunna restaurera marker som växt igen under senare tid gynnas i första hand naturvärdena.

Miljöinvestering våtmarker (6 kap. 62a §)

Landsbygdsprogrammet finansieras dels från EU och dels från Sverige. Då detta är en miljöinvestering enligt faktiska kostnader så innebär det att upp till 90 procent av de stödberättigande kostnaderna kan ges som ersättning.

Projektägaren får själv finansiera övriga 10 procent eller söka pengar från annat håll i form av offentlig medfinansiering.

Projekteringskostnader för våtmarker som inte beviljas tillstånd beräknas till ett värde av 1,1 miljoner kronor per år mellan 2010 och 2013 och omfattar cirka 30 hektar per år. Projektering beräknas kosta mellan 25 000 och 50 000 kronor per hektar. Hur mycket pengar som i praktiken kommer att avsättas för projektering av våtmarker beror på hur länen väljer att prioritera insatsen i genomförandestrategin.

Förslagen påverkar inte administrationskostnaden per ärende för markägaren eller för administrationsmyndigheten.

Anläggning av fler och större våtmarker kan ha positiva effekter vid en väntad klimatförändring. Våtmarker är naturliga buffertområden som samlar upp vatten vid en eventuell översvämning. Vid torrare perioder fungerar våtmarken som en vattenreservoar. Våtmarker kan ge upphov till metangas, koldioxid och lustgas, vilka alla är växthusgaser. Sannolikt har ökningen av dessa gaser till följd av den ökade arealen våtmarker liten betydelse i förhållande till den våtmarksareal som redan finns.

Damm som samlar fosfor (6 kap. 65a-65e §§)

Landsbygdsprogrammet finansieras dels från EU och dels från Sverige. Då detta är en miljöinvestering enligt faktiska kostnader så innebär det att upp till 90 procent av de stödberättigande kostnaderna kan ges som ersättning. Projektägaren får själv finansiera övriga 10 procent eller söka pengar från annat håll i form av offentlig medfinansiering.

Anläggning av dammar som samlar fosfor kommer att kosta 12,5 miljoner kronor per år mellan 2010 och 2013. Detta ger en total kostnad på 50 miljoner kronor. Det är beräknat utifrån att 200 hektar dammar kommer att anläggas med en genomsnittskostnad av 250 000 kronor per hektar. Hur mycket pengar som i praktiken kommer att avsättas för damm som samlar fosfor beror på hur länen väljer att prioritera insatsen i genomförandestrategin.

I de län där genomförandestrategin anger att insatsen ska finnas behöver länsstyrelsen kunskap om handläggning. Innan länsstyrelsen kan besluta om miljöinvestering behöver de besöka objektet i fält. Vid fältbesöket diskuteras omfattning och utformning med sökanden. När miljöinvesteringen är klar måste länsstyrelsen slutbesiktiga den. Detta innebär att länsstyrelsens administrativa börda ökar. Handläggare på Jordbruksverket behöver kompetens inom området för att kunna fungera som stöd till länsstyrelsen samt för att kunna utföra kontroll av miljöinvesteringen.

Lantbrukaren kan välja att anlita entreprenörer för att utföra delar av arbetet. Det skapar i så fall fler arbetstillfällen.

Dammar som samlar fosfor anläggs primärt för att förbättra vattenkvaliteten genom att minska övergödningen. Konsekvensen av övergödning är till exempel

algblooming som kan leda till syrebrist på sjö- och havsbotten. Många arter och ekosystem påverkas negativt av detta. Genom att minska utsläppen av fosfor till vattendrag så förväntas de negativa effekterna av övergödningen avta.

Dammar som samlar fosfor bidrar till att uppnå miljö kvalitetsmålet *Ingen övergödning*, god status i vattenförekomster enligt ramdirektivet för vatten samt till en minskning av växtnärläckage som krävs enligt Helcoms aktionsplan för Östersjön (BSAP). Förslaget bidrar också till att nå delmålet om anlagda och restaurerade våtmarker i odlingslandskapet i miljö kvalitetsmålet *Myllrande våtmarker*.

En damm som samlar fosfor gynnar också den biologiska mångfalden genom att den ökar variationen i odlingslandskapet. För att skapa förutsättningar för den biologiska mångfalden utan att påverka reningseffekten kan lantbrukaren till exempel plantera blommande vattenväxter, anlägga stenpartier mellan den djupare och den grunda delen och låta en del träd och buskar vara kvar.

En fångdamm kan ge upphov till metangas, koldioxid och lustgas vilka alla räknas som växthusgaser. Sannolikt har ökningen av dessa gaser till följd av den ökade arealen våtmarker liten betydelse i förhållande till den våtmarksareal som redan finns.

Vid kraftigt vattenflöde kan sediment med fosfor sköljas ur. Vid låga vattenflöden och liten cirkulation av vattnet kan det uppstå syrebrist vid botten. Vid syrebrist kan fosfor frigöras från sedimenten på botten och läcka ut från dammen. Dålig cirkulation kan uppstå om dammen blir för stor i förhållande till avrinningsområdet.

För att hindra läckage av fosfor som finns bunden i matjorden bör matjorden grävas bort där dammen ska anläggas. Om dammen blir full av sediment kan det börja läcka fosfor från sedimenten. Dammen måste därför grävas ut regelbundet. Sedimentet som grävs ur kan spridas på åkermarken vilket innebär att näring förs tillbaka.

Om dammen blir för liten i förhållande till avrinningsområdet får man ingen eller endast en liten sedimentation och den miljömässiga vinsten med en damm som samlar fosfor blir liten.

Kulturmiljön i form av landskap, bebyggelse, forn- och kulturlämningar och annat kulturarv bedöms inte påverkas av regeländringen. Ingreppen sker på eller i anslutning till åkermark och projektplanen ska innehålla en beskrivning av befintliga natur- och kulturmiljövärden på platsen för anläggning.

Reglerbar dränering (6 kap. 78-79 §§)

Landsbygdsprogrammet finansieras dels från EU, dels från Sverige. Reglerbar dränering är en miljöinvestering med fast ersättning. Ersättningsnivån har beräknats utifrån material- och arbetskostnader.

För insatsen anläggning av reglerbar dränering har 5 miljoner kronor per år avsatts mellan 2010 och 2013. Detta ger en total kostnad på 20 miljoner kronor. Beräkningen grundar sig på att 2 000 hektar åker kommer att förses med reglerbar dränering. I genomsnitt ska 1,25 brunnar anläggas per hektar och ersättningen föreslås vara 8 000 kronor per brunn. Hur mycket pengar som i praktiken kommer att avsättas för reglerbar dränering beror på hur länen väljer att prioritera insatsen i genomförandestrategin.

I de län där genomförandestrategin anger att insatsen ska finnas behöver länsstyrelsen kunskap om handläggning. Innan länsstyrelsen kan besluta om miljöinvestering behöver de besöka objektet i fält. Vid fältbesöket diskuteras omfattning och utformning med sökanden. När miljöinvesteringen är klar måste länsstyrelsen slutbesiktiga den. Det innebär att länsstyrelsens administrativa börda ökar. Handläggare på Jordbruksverket behöver kompetens inom området för att kunna fungera som stöd till länsstyrelsen samt utföra kontroll av miljöinvesteringen.

Lantbrukaren kan välja att anlita entreprenörer för att utföra delar av arbetet. Det skapar i så fall fler arbetstillfällen.

Reglerbar dränering bidrar till att förbättra vattenkvaliteten genom minskad övergödning. Konsekvensen av övergödning är bland annat algblomning som kan leda till syrebrist på sjö- och havsbotten. Många arter och ekosystem påverkas negativt av detta. Genom att minska utsläppen av kväve till vattendrag så förväntas de negativa effekterna avta.

Reglerbar dränering bidrar till att uppnå miljö kvalitetsmålet *Ingen övergödning*, god status i vattenförekomster enligt ramdirektivet för vatten samt medverkar till en minskning av växtnäringssläckage som krävs enligt Helcoms aktionsplan för Östersjön (BSAP).

Fördelen med reglerbar dränering är att avrinningen kan minskas under de perioder då dräneringsbehovet är litet, till exempel under växtsäsong men även under vintersäsongen. Eftersom vatten och näringsämnen får längre uppehållstid i jorden är det möjligt för växligheten att ta upp mer näring vilket minskar andelen kväve som kan lakas ur efter skörden. Genom att växtligheten tar upp kväve minskar mängden kväve i marken och därmed minskar även risken för att det bildas lustgas, som är en växthusgas. Den främsta faktorn för lustgasavgång är höga halter av kväve i markprofilen.

En ekonomiskt positiv effekt av detta är att skörden ökar alternativt att lantbrukaren kan minska på kvävegödslingen till grödan. Ett minskat utflöde av vatten från åkermarken minskar också förlusterna av fosfor.

Reglerbar dränering kan även ha en positiv effekt vid en väntad klimatförändring. Reglerbar dränering kan användas för att skapa tillfälligt våta marker vid höga vattenflöden och på så vis dämpa risken för översvämning. På motsvarande sätt kan vatten behållas i marken under torra perioder vilket minskar behovet av bevattning. Om grundvattennivån blir allt för hög ökar även risken för ytavrinning med fosforförluster som följd.

Det finns risk för ökad ofullständig denitrifikation i vattenmättad mark. Beroende på syretillgången i denna process kan nitratet omvandlas till lustgas. Syretillgången minskar om marken är vattenmättad. Denitrifikation innebär att det nitratkväve som växter tar upp som näring omvandlas till kvävgas, vilket innebär att växterna inte längre kan nyttja kvävet. Omvandling av nitratkväve till kvävgas är inte enbart negativ eftersom det minskar markens totala kväveinnehåll och därigenom även risken för övergödning. För att minska risken för negativa konsekvenser som uppstår vid syrefria förhållanden bör grundvattennivån inte gå närmare markytan än en halv meter. Matjordslagret, som sträcker sig från ytan och ned 20 till 30 cm innehåller oftast den högsta koncentrationen av kväve och fosfor. Om syrebrist uppstår där är risken för lustgasförluster och fosforförluster stora.

Vid anläggning av reglerbar dränering i enlighet med omfattningen av målet i reviderat landsbygdsprogram bör effekterna av fosforförlusterna inte ge någon negativ miljöpåverkan. Ska insatsen tillämpas i större omfattning behövs mer forskning och kunskap.

Reglerbar dränering ger såväl för- som nackdelar för den biologiska mångfalden. En plötslig förändring av vattennivån i öppna diken kan stressa känsliga arter samtidigt som det kan gynna de arter som är anpassade till snabba förändringar i vattentillgång.

Kulturmiljön i form av landskap, bebyggelse, forn- och kulturlämningar och annat kulturarv bedöms inte påverkas av den nya regleringen. Ingreppen sker på åkermark och projektplanen ska innehålla en beskrivning av befintliga natur- och kulturmiljövärden på platsen för anläggning.

Brunnarna kan utgöra ett brukningshinder om de placeras olämpligt vilket gör åkern mer svårbrukad.

Stängsel mot rovdjur (6 kap. 80-82 §§)

I förslag till reviderat landsbygdsprogram har 10 miljoner kronor per år avsatts till stängsel mot rovdjur under perioden 2010 till 2013. Hur mycket pengar som i praktiken kommer att avsättas för rovdjursstängsel beror på hur länen väljer att prioritera insatsen i genomförandestrategin.

Djurägare har hittills kunnat söka bidrag för att sätta upp rovdjursavvisande stängsel från viltskadeanslaget via länsstyrelsen. Ersättningen har varierat mellan olika län, men riktlinjen har varit 16 till 20 kronor per meter stängsel plus 5 till 8 kronor per meter för uppsättning. Ersättningen inom landsbygdsprogrammet för stängsel mot rovdjur blir således något mindre. I och med att insatsen föreslås finansieras via landsbygdsprogrammet kommer dubbelt så mycket pengar kunna ges för rovdjursstängsel än vad som hittills varit fallet. Det innebär att betydligt fler djurägare kan få ersättning.

Miljöinvesteringen har beräknats till 20 kronor per meter vilket är den genomsnittliga merkostnaden för rovdjursstängsel jämfört med vanligt

stängsel. Vanligt stängsel är det stängsel som behövs för att hålla tamboskapen instängda på betesmarken. För vissa djurägare kommer 20 kronor per meter inte täcka upp för merkostnaden. Då uppstår en kostnad som går utöver ersättningen. Djurägaren kommer själv att få stå för denna kostnad.

Enligt förslag till föreskrift ska stängslet sättas upp runt betesmark, slåtteräng eller betesvall. I praktiken innebär det att marken ska vara blocklagd. Det finns dock ingenting som säger att stängslet måste gå precis i blockgränsen, huvudsaken är att stängslet hägnar in betesmark eller betesvall. På annan mark än jordbruksmark får djurägaren själv betala stängslet.

När det gäller skogsbete kan länsstyrelsen i enstaka fall behöva blocklägga skogsbete som inte sköts med miljöersättning innan miljöinvestering för stängsel mot rovdjur kan beviljas. Kravet är då att marken uppfyller definitionen för skogsbete. Miljöinvesteringen syftar i första hand till att betesmarker i rovdjurstäta områden ska hävdas vilket innebär att skog som betas inte prioriteras i landsbygdsprogrammet.

I de län där genomförandestrategin anger att insatsen ska finnas behöver länsstyrelsen kunskap om handläggning. Innan länsstyrelsen kan besluta om miljöinvestering behöver de besöka objektet i fält. Vid fältbesöket diskuteras omfattning och utformning med sökanden. När miljöinvesteringen är klar måste länsstyrelsen slutbesiktiga den. Detta innebär att länsstyrelsens administrativa börda ökar. Det alternativ som innebär att Jordbruksverket föreskriver om vilka tamboskap som ska skyddas och hur stängslet ska se ut skulle minska handläggningstiden per ärende hos länsstyrelsen eftersom de då hänvisar till villkoren i föreskriften istället för att sätta upp egna villkor.

I dag hanteras ansökningarna om bidrag till rovdjursavvisande stängsel av den personal på länsstyrelsen som förvaltar viltskadeanslaget. Det innebär att det i många län finns kompetens om åtgärder för att hindra rovdjur från att angripa tamboskap. Det är i första hand även dessa län som har behov av insatsen stängsel mot rovdjur. I och med att åtgärden inom landsbygdsprogrammet föreslås få mer pengar kommer fler ansökningar om stängsel att kunna beviljas vilket ökar länsstyrelsens administration. Handläggare på Jordbruksverket behöver kompetens inom området för att kunna fungera som stöd till länsstyrelsen samt för att kunna utföra kontroll av miljöinvesteringen.

Lantbrukaren kan välja att anlita entreprenörer för att utföra delar av arbetet. Det skapar i så fall fler arbetstillfällen.

Den miljömässiga vinsten är att man främjar bete på betesmarker och betesvallar i rovdjurstäta områden. Därmed gynnas de hävdberoende natur- och kulturvärdena i dessa områden. Stängsel mot rovdjur bidrar även till ökad tolerans mot rovdjur vilket främjar landets rovdjursförvaltning.

5. BEDÖMNING AV OM REGLERINGEN ÖVERENSSTÄMMER MED ELLER GÅR UTÖVER DE SKYLDIGHETER SOM FÖLJER AV SVERIGES ANSLUTNING TILL EUROPEISKA UNIONEN

Regleringen av mindre tvärvillkorsöverträdelser överensstämmer och är en följd av det som föreskrivs i rådsförordningar.

De föreslagna reglerna för anpassade skyddszoner, damm som samlar fosfor och reglerbar dränering samt ändringar för våtmarker överensstämmer med skyldigheter enligt andra internationella överenskommelser. Insatserna förbättrar vattenkvaliteten och bidrar till att uppnå god status i vattenförekomster enligt ramdirektivet för vatten samt medverkar till minskning av växtnäringssläckage som krävs enligt Helcoms aktionsplan för Östersjön (BSAP).

Minimidirektivet i rådets förordning (EG) nr 1698/2005 om stöd för landsbygdsutveckling artikel 72 säger att en miljöinvestering ska underhållas i fem år men dammar som samlar fosfor ger en långsiktig miljönytta och därför ska de underhållas i minst tio år.

Insatsen om stängsel mot rovdjur följer EU:s mål om att hejda förlusten av biologisk mångfald till 2010. Sverige har genom art- och habitatdirektivet förbundit sig till att hålla livskraftiga stammar av de stora rovdjuren.

6. BEDÖMNING AV OM SÄRSKILDA HÄNSYN BEHÖVER TAS NÄR DET GÄLLER TIDPUNKTEN FÖR IKRAFTTRÄDANDE OCH OM DET FINNS BEHOV AV SPECIELLA INFORMATIONSENSATSER

Ikraftträdande

Föreskriften kommer troligen att träda i kraft i mars-april 2010, med retroaktivt ikraftträdande från och med det datum förordningen träder i kraft. Ett sent ikraftträdande innebär att besluten blir sena, vilket påverkar de nya insatserna inom utvald miljö negativt. I förlängningen kan det innebära en risk för att målen i landsbygdsprogrammet inte nås.

När det gäller definitionen på industrijordbruk träder skärpningen angående slaktkycklingproduktion i kraft först den 1 januari 2014. Detta för att inga brukare med pågående åtagande 2009 ska beröras. Brukare som går in i åtagande 2010 kommer genom informationsinsatser att vara medvetna om de villkor som gäller från och med 2014. Lättnaderna angående rötresten föreslås gälla från den 1 oktober 2009.

För anpassade skyddszoner behöver lantbrukare besked om de får ersättningen innan sista sådatum. Länsstyrelsen måste då hinna göra fältbesök och avgränsa skyddszonen, fastställa en plan för skötseln och besluta innan den 15 juni i södra och mellersta Sverige, innan den 30 juni i de norra delarna av landet.

Information om nya ersättningar

Jordbruksverkets huvudsakliga informationskanal är webbplatsen. Där har Jordbruksverket under hösten 2009 publicerat information om att ändringarna är på gång. Från och med det datum när förordningen träder i kraft ska det vara möjligt för lantbrukare att ansöka om de nya ersättningarna inom utvald miljö. Efter årsskiftet kommer mer information publiceras om insatserna på webbplatsen.

Lantbrukarna kommer även att få broschyren ”Nyheter och översikt 2010 - stöd till landsbygden” hemskickad i samband med SAM-utskicket. I denna broschyr kommer det att finnas översiktlig information om bland annat de nya ersättningarna.

Utöver Jordbruksverkets allmänna information ska även länsstyrelserna informera lantbrukare. Särskilt viktigt är det att länsstyrelserna informerar om vilka av insatserna inom utvald miljö som finns i länets genomförandestrategi.

Jordbruksverket kommer att informera länsstyrelserna om ändringar i landsbygdsprogrammet och framförallt om de nya insatserna inom utvald miljö, bland annat vid olika utbildningstillfällen under våren.

7. BESKRIVNING AV ANTALET FÖRETAG SOM BERÖRS, VILKA BRANSCHER FÖRETAGEN ÄR VERKSAMMA I SAMT STORLEKEN PÅ FÖRETAGEN

Mindre tvärvillkorsöverträdelser (1 kap. 7a §)

Samtliga företag som ansöker om stöd för landsbygdsutveckling kan få tvärvillkorskontroller. Av dessa förmodas några hundratal slippa avdrag för mindre överträdelser.

När får miljöersättning beviljas efter miljöinvestering? (1 kap. 8a §)

Berörda är bland annat lantbrukare som fått stöd för miljöinvestering för restaurering av betesmarker och slåtterängar samt anläggning och restaurering av våtmarker och som går in i miljöersättningsåtagande. Ungefär 150 lantbrukare har beviljats miljöinvestering för anläggning eller restaurering av våtmarker och 30 lantbrukare har beviljats miljöinvestering för restaurering av betesmarker och slåtterängar under 2008. Såväl stora som små lantbruksföretag kan beröras samt kommuner och organisationer som har genomfört miljöinvesteringen.

Vilket åtagande styr åtagandeperioden? (1 kap. 14a §)

Det görs uppskattningsvis 800 överlåtelser på SAM-ärenden per år som påverkas av regeln. SAM-ärendet kan innehålla flera överlåtelser. Såväl stora som små lantbruksföretag kan beröras.

Certifierad ekologisk produktion eller kretsloppsinriktad produktion (1 kap. 2 §, 5 kap. 1-64 §§ samt bilaga 3 och 4)

Under 2009 har ungefär 6 900 lantbruksföretag åtagande för ekologiska produktionsformer. Ytterligare 5 700 lantbruksföretag får utbetalning enligt åtagande från tidigare programperioden. Företagen som berörs är av varierande storlek.

Gödsel från specialiserad slaktkycklingsproduktion eller annan intensiv uppfödning av slaktfågel förekommer sannolikt i mycket begränsad omfattning inom kretsloppsinriktad produktion. Enstaka brukare kommer dock att beröras och de blir därmed hänvisade till andra gödselkällor.

Minskat kväveläckage (5 kap. 65, 67, 68 och 70 §§)

Under 2008 var cirka 6 000 lantbruksföretag och 135 000 hektar anslutna till miljöersättningen minskat kväveläckage. Målsättningen är att 175 000 hektar åkermark ska finnas inom åtagande för minskat kväveläckage. Det innebär att ungefär 1 000 nya brukare behöver ansluta sig till miljöersättningen.

Oljerättika och vitsenap föreslås få användas som fånggröda även i stödområde 5m och 9 i Kalmar län. I Kalmar län sökte cirka 250 brukare miljöersättning för minskat kväveläckage 2008. Eftersom vitsenap och oljerättika bara tillåts i delar av Kalmar län så är antalet brukare som berörs av regelförändringen troligtvis lägre än så. Regeländringen medför troligen att ytterligare lantbrukare ansluter sig till miljöersättningen för minskat kväveläckage vilket ökar miljönyttan.

Företagen är verksamma inom jordbruk, framför allt växtodling. Såväl stora som små lantbruksföretag kan beröras.

Skyddszoner (5 kap. 83, 86 och 87 §§)

Under 2008 var cirka 2 700 lantbruksföretag och 7 000 hektar anslutna till miljöersättningen skyddszoner. Målet från och med stödår 2010 är att 9 000 hektar åkermark ska finnas inom åtagande för skyddszoner. Det innebär att ungefär 1 800 nya brukare behöver ansluta sig till miljöersättningen. Från och med 2010 ökar ersättningsnivån för skyddszoner från 1 000 till 3 000 kronor per hektar. Det innebär troligen att lantbrukarnas intresse för att anlägga skyddszoner längs vattendrag och sjöar ökar.

En mindre del av lantbrukarna med åtagande för skyddszon påverkas av tillägget att vallgräs inte får användas till energi- eller utsädesproduktion.

Såväl stora som små lantbruksföretag kan beröras.

Anpassade skyddszoner (6 kap. 2 §, 19a-19g §§ och bilaga 4)

Målet är att 5 000 hektar anpassade skyddszoner ska anläggas mellan 2010 och 2013, vilket innebär att cirka 2 500 brukare behöver söka ersättningen om de i snitt anlägger 2 hektar anpassad skyddszon var. Såväl stora som små lantbruksföretag kan beröras.

När får ersättning för restaurering av betesmarker och slätterängar ges? (6 kap. 24 och 60 §§)

Under 2008 har totalt ca 30 lantbrukare beviljats miljöinvestering för restaurering av betesmarker och slätterängar enligt 60 § och ca 830 har beviljats miljöersättningsåtagande för restaureringsmark enligt 24 §. Hur många företag som påverkas om undantagsregeln införs är svårt att förutsäga. De sökande är oftast såväl stora som små lantbruksföretag, men även kommuner och olika organisationer kan få ersättningarna.

Miljöinvestering våtmarker (6 kap. 62a §)

Målet är att 250 dammar på totalt 700 hektar ska anläggas mellan 2010 och 2013. Ett företag kan välja att anlägga en eller flera våtmarker. Företagen är lantbruksföretag i varierande storlek med mark som läcker näring. En kommun, länsstyrelse, organisation eller en grupp av brukare kan vara projektägare.

Damm som samlar fosfor (6 kap. 65a-65e §§)

Målet är att 1 000 dammar på totalt 200 hektar kommer att anläggas mellan 2010 och 2013. Ett företag kan välja att anlägga en eller flera dammar. Företagen är lantbruksföretag i varierande storlek och som har mark som mycket fosfor läcker ifrån.

Reglerbar dränering (6 kap. 78-79 §§)

Målet är att 100 lantbrukare installerar reglerbar dränering på 2 000 hektar åkermark mellan 2010 och 2013. Varje företag anlägger reglerbar dränering på det antal hektar som länsstyrelsen anser är lämpligt. Företagen är lantbruksföretag i varierande storlek och som har mark som mycket näring läcker ifrån.

Stängsel mot rovdjur (6 kap. 80-82 §§)

Målet är att 130 brukare ska få ersättning och att 1 300 hektar betesmark och betesvall ska hägnas med stängsel mot rovdjur mellan 2010 och 2013. Det är i första hand djurägare med fårbesättningar i rovdjurstäta områden som berörs,

men även djurägare med andra besättningar kan beröras. Såväl stora som små lantbruksföretag kan påverkas.

8. BESKRIVNING AV VILKEN TIDSÅTGÅNG REGLERINGEN KAN FÖRA MED SIG FÖR FÖRETAGEN OCH VAD REGLERINGEN INNEBÄR FÖR FÖRETAGENS ADMINISTRATIVA KOSTNADER.

De administrativa kostnaderna har beräknats för de förslag till ändringar i landsbygdsprogrammet som innebär att helt nya insatser tillkommer, befintliga får nya villkor och för delåtgärder som får utökat geografiskt område. I samtliga fall innebär det att fler brukare kommer att kunna ansöka om ersättningar än tidigare. Övriga förändringar i föreskriften antas inte medföra någon utökad administrativ börda.

Detta innebär att följande delåtgärder och insatser beräknas medföra utökad administrativ börda;

- Minskade växtnäringsförluster från åkermark; både delinsats A, odling av fånggröda eller vårbearbetning, och delinsats B, skyddszoner mot vattendrag får ett utökat geografiskt område som innebär att fler lantbrukare kan söka ersättning.
- Anläggning av våtmarker, befintlig insats inom utvald miljö, där ersättningsvillkoren förändras vilket innebär att fler lantbrukare kan söka ersättning.
- De nya insatserna inom utvald miljö; anpassade skyddszoner, damm som samlar fosfor, reglerbar dränering och stängsel mot rovdjur.

För att beräkna kostnaden förutsätts att det i programförslaget angivna målet i form av antal nya ansökningar nås för varje insats och delåtgärd.

Tillväxtverkets databas för administrativ börda "Malin" har använts. Befintliga beräkningar har använts enligt följande;

- för minskat kväveläckage och skyddszoner har befintliga beräkningar använts för de delåtgärderna.
- för insatsen anläggning av våtmarker har befintliga beräkningar för denna använts.
- för de nya insatserna inom utvald miljö har befintliga beräkningar för ansökan om och utbetalning av miljöinvesteringar utnyttjats.
- för anpassade skyddszoner har befintliga beräkningar för ansökan om åtagande för naturfrämjande insatser på åkermark samt ansökan om utbetalning av stöd för åtagande för skötsel av våtmarker använts.

I samtliga fall har endast antalet sökande räknats upp eftersom inga nya rapporteringskrav tillkommer.

Tabell 1. Tidsåtgång och kostnad.

Delåtgärd/insats	Ökad tidsåtgång i timmar	Ökad kostnad i kronor
Minskat kväveläckage	625	78 007
Skyddszoner	292	8 461
Våtmarker	2 125	614 609
Våtmarker skötsel	188	22 878
Anpassade skyddszoner	3 125	579 313
Damm som samlar fosfor	8 500	2 315 611
Reglerbar dränering	850	274 409
Stängsel mot rovdjur	1 105	342 450
<i>Total ökning</i>	<i>16 810 timmar</i>	<i>4 235 738 kronor</i>

9. BESKRIVNING AV VILKA ANDRA KOSTNADER DEN FÖRESLAGNA REGLERINGEN MEDFÖR FÖR FÖRETAGEN OCH VILKA FÖRÄNDRINGAR I VERKSAMHETEN SOM FÖRETAGEN KAN BEHÖVA VIDTA TILL FÖLJD AV DEN FÖRESLAGNA REGLERINGEN

Miljöersättningar och miljöinvesteringar är frivilliga att söka och är en ersättning för det arbete, det intäktsbortfall eller den investering man gör. Förändringar i verksamheten kan behöva göras, men detta ska täckas av ersättningen. Om företagen behöver göra ytterligare förändringar är svårt att förutse.

10. BESKRIVNING AV I VILKEN UTSTRÄCKNING REGLERINGEN KAN KOMMA ATT PÅVERKA KONKURRENSFÖRHÅLLANDENA FÖR FÖRETAGEN

Miljöersättningar och miljöinvesteringar är frivilliga att söka för de lantbrukare och andra företagare som är verksamma inom de områden där ersättning går att söka. Alla lantbrukare som söker åtagande och uppfyller villkoren för miljöersättningarna har rätt till ersättning. Undantaget är de miljöersättningar som ingår i utvald miljö. Där väljer länet i sin genomförandestrategi om insatsen ska prioriteras. Hur förhållandena för företagen påverkas med anledning av detta är svårt att förutse.

11. BESKRIVNING AV HUR REGLERINGEN I ANDRA AVSEENDEN KAN KOMMA ATT PÅVERKA FÖRETAGEN

Ingen påverkan kan förutses.

12. BESKRIVNING AV OM SÄRSKILDA HÄNSYN BEHÖVER TAS TILL SMÅ FÖRETAG VID REGLERNAS UTFORMNING

Det behöver inte tas någon särskild hänsyn till små företagare vid reglernas utformning.

13. KONTAKTPERSONER

Punkt 1-7 och 9-12

Emma Svensson	emma.svensson(a)jordbruksverket.se	036-15 51 16
Lisa Karlsson	lisa.karlsson(a)jordbruksverket.se	036-15 51 26
Maria Durling	maria.durling(a)jordbruksverket.se	036-15 50 33

Punkt 8

Hans Rolandsson	hans.rolandsson(a)jordbruksverket.se	036-15 59 88
-----------------	--------------------------------------	--------------